

О. В. Крекотеньстарший викладач кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного університету

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВЖИВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ІНШОМОВНИХ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ТЕКСТІВ У КУРСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття висвітлює дидактичний підхід до використання мультимодальних текстів у курсі вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах. Об'єктом вивчення є сучасний мультимодальний текст, який охоплює вербальні та невербальні елементи і є основою для оволодіння іноземними компетенціями студентів технологічного напрямку. Мета дослідження полягає у аналізі сучасного дидактичного підходу до формування іноземних навичок засобами використання мультимодальних текстів. Визначена важливість вибору та алгоритму роботи з такими текстами у вищих навчальних закладах технологічного спрямування. Особливу увагу приділено теоретичним розробкам вітчизняних та зарубіжних науковців у висвітленні питання мультимодальної компетентності студентів. Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю осучаснити та урізноманітнити процес викладання іноземної мови в умовах дистанційного вивчення предмету. Визначено види мультимодальних текстів, придатні до використання у курсі іноземної мови ВНЗ технологічного спрямування у вигляді таблиці, що базується на когнітивних техніках, модусах, та типах текстів. Дидактизація мультимодальних текстів з урахуванням потреб студентів технологічного профілю вимагає від викладача специфічного підходу, тому окреслено ієрархію дидактичних принципів щодо вживання мультимодальних текстів. Згенеровано алгоритм роботи з перетворення автентичного мультимодального тексту в наратив: визначення теми, проведення інтерв'ю, створення та презентація мультимодального наративу, редагування та оцінювання мультимодальних презентацій. Запропоновано схему аналізу мультимодальних текстів для студентів технологічних спеціальностей. Аналіз мультимодальних текстів є важливим етапом у розвитку цифрової грамотності студентів. Запропоновані схеми допомагають систематизувати підхід до створення і аналізу мультимодальних матеріалів, розвиваючи критичне мислення, навички роботи з інформацією та міждисциплінарну компетентність. Стаття має як теоретичне, так і практичне значення і може сприяти подальшим науковим розробкам даної теми. Інтеграція мультимодальних завдань в сучасні освітні програми університетів технологічного спрямування сприятиме осучасненню курсу іноземної мови та адаптації студентів до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: мультимодальний текст, дидактичний підхід, лінгвістичний аналіз, зоровий аналіз, невербальний компонент.

Постановка проблеми. Актуальні події в Україні та світі потребують швидких рішень та професійного підходу. Перед університетами постає проблема виховання сучасного спеціаліста, здатного не лише розвивати власну країну, але й вміло співпрацювати з іноземними колегами та володіти іноземними та професійними компетенціями, що відповідають вимогам часу. Саме тому першочерговим завданням університетської освіти є формування таких навичок володіння іноземною мовою, які забезпечили би достатній комунікативний та професійно-орієнтований багаж знань студента. В університеті доречно застосовувати мультимодальний підхід до навчання та до вивчення іноземної мови. Разом з тим актуальним є використання таких педагогічних технологій, як «активне, колаборативне навчання, навчання через практику, через вирішення ігрових або проблемних ситуацій» [1, с. 422], що має на

меті диференціювати та диджиталізувати процес вивчення іноземних мов.

Мультимодальні тексти для покращення рівня володіння іноземною мовою і є об'єктом нашого дослідження. Практичне та теоретичне значення зумовлено необхідністю осучаснити та урізноманітнити процес викладання іноземної мови, особливо це актуально для нелінгвістичних університетів, де запропоновано набагато менше навчального часу для оволодіння іноземною мовою, ніж у лінгвістичних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити, що зарубіжні наукові розвідки мультимодальності не втрачають своєї актуальності з 20-х років минулого століття [1, с. 2]: від теорій T. van. Leeuwen [2] до сучасних досліджень відомих мовних шкіл [3]. T. van. Leeuwen розглядає мультимодальність як взаємодію різних комунікаційних модальностей (вербальних, візуальних,

аудіальних тощо), що разом утворюють смислові конструкції, які неможливо повністю зрозуміти, розглядаючи кожну з них окремо. Він підкреслює, що значення виникає в результаті взаємодії цих модальностей і їх інтеграції в спільний контекст комунікації [2].

Двадцять перше сторіччя змінило навчальну стратегію не лише в технологічному плані, пандемія Covid-19 змусила навчальний процес перейти в режим онлайн, що в свою чергу надало потребу в змішуванні різних форм комунікації. Феномен мультиграмотності (Б. Коуп), де передбачено уміння комбінувати текстову, аудіо та відеоінформацію, механізм поєднання лінгвістичного і візуального підходу (Р. Рітчард), поняття «цифрової мультимодальності» (П. Драйвер) [4, с. 5-6], концепція віртуальної реальності в контексті мультимодального навчання (S. Philippe, AD Souchet, P. Lameris, P. Petridis, J. Caporal, G. Coldeboeuf & Duzan) [1, с. 4] всебічно досліджують різні аспекти мультимодальності.

Проблема глибоко вивчається і вітчизняними дослідниками. Т. Д. Якимович, Л. І. Джулай, Л. В. Дольнікова, О. І. Чернописька, О. Н. Якимович обґрунтовують доцільність використання викладачами мультимодальної стратегії навчання, що визначається «комплексним підходом, де можуть бути задіяні відразу кілька каналів сприйняття інформації» [5, с. 164]. За основу створення мультимодальних текстів покладено саме такий комплексний підхід, що дає змогу викладачеві та студентові декодувати інформацію, використовуючи не лише вербальні, але й аудитивні, візуальні або кінетичні коди. Такий підхід має дві позитивні сторони: як мотиваційну, так і загальнонаукову. Значний внесок у дослідження мультимодальності, зокрема текстів рекламного характеру, внесла доктор філологічних наук Лариса Макарук, яка наглядно продемонструвала, що невербальні чинники можуть заміщувати іменники і дієслова [6, с. 43]. У роботі, присвяченій мультимодальним синтаксичним конструкціям, вона не лише дає ґрунтовне пояснення специфіки засобів для створення таких конструкцій, але й надає інструменти аналізу текстів, що надзвичайно корисно для забезпечення ефективного навчального процесу. Згідно з дослідженнями Л. Макарук, вживання зображень, піктограм, арифметичних знаків у рекламному мультимодальному тексті може варіюватись від трьох до одинадцяти [6, с. 45]. Вербальне декодування може бути як традиційним, так і комплексним, що теж може стати в нагоді для реалізації дидактичних завдань у курсі вивчення іноземної мови. Подібна тематика опинилась у колі інтересів О. Ващилю та Ю. Андрусів, які розглянули теоретичні основи мультимодальних текстів, визначили основні поняття та методи поєднання елементів мультимодальності у рекламних текстах [7, с. 50]. Однак, якщо вищезгадані науковці фокусують увагу на особливостях перекладу англомовних мультимодальних текстів, наше дослідження спрямоване на реалізацію дидактичного підходу з використанням такого типу текстів в процесі вивчення іноземних мов студентами технологічного спрямування.

Саме мультимодальна сторона курсу університетської освіти стала центром наукового дослідження Г. Таловирі та А. Абакумова, які, визначаючи п'ять основних форм спілкування (лінгвістичний, звуковий, візуальний, жестовий та просторовий), надали аналіз репрезентацій мультимодальних текстів та наголосили на значимості вміння студентів інтерпретувати такого типу текстові одиниці. Щодо ролі викладачів, то науковці наголошують на перманентному розвитку «мультимодальної комунікативної компетентності» [8, с. 134]. Варті уваги стратегії мультимодальності у поєднанні з нейрокопірайтингом засобами реалізації тактики дигітального комерційного нарративу І. Волощук та Н. Глінки [9], модель аналізу мультимодальних текстів технічного напрямку Ю. Полічевої та В. Ветохіна [10]. Мусимо констатувати, що, незважаючи на широке освітлення теоретичних проблем використання мультимодальних текстів у навчальному процесі, особливо стосовно іншомовної дидактики, деякі аспекти їх вживання у курсі вивчення іноземної мови в університетах технологічного або аграрного профілю не достатньо представлені у дослідженнях даної сфери, а впровадження схеми аналізу мультимодального тексту на практичних заняттях з комунікативною метою досі не досліджувалось.

Мета статті. Отже метою статті є дослідження сучасного дидактичного підходу до формування іншомовних навичок засобами використання мультимодальних текстів та надання алгоритму роботи з мультимодальними текстами у навчальному процесі вищих навчальних закладів технологічного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Оскільки стаття не має на меті аналіз визначення різноманітності базових понять, визнаємо найоптимальнішим щодо мети даної статті визначення від О. Ващилю та Ю. Андрусів, які презентують мультимодальний текст як комплексне поєднання елементів (вербальних, аудіальних, просторових та візуальних) з метою забезпечення цілісного впливу на аудиторію за рахунок інтеграції сенсорних модусів для ефективної комунікації [7, с. 48]. Спираючись на розробки дослідників мультимодальних текстів, визначимо види мультимодальних текстів, придатні до використання у курсі іноземної мови ВНЗ технологічного або аграрного спрямування.

Таблиця 1 базується на когнітивних техніках, модусах, та типах текстів.

Таблиця 1

Типологія мультимодальних тестів, придатних до використання на заняттях з іноземної мови у ВНЗ технологічного або аграрного напрямку [9, 11, 12]

Категорія	Тип мультимодального тексту	Когнітивні техніки (Lakoff & Turner, 1989)	Модуси	Переваги	Дж.
Креативний жанр	Cover (обкладинка або адаптація)	Елаборація, комбінування, розширення, питання	Вербальний, візуальний, аудіальний	Використання гри слів, метафор, асонансів, алітерацій; комбінування візуального і текстового ряду	[11]
Цифровий контент	Інтернет-меми, демотиватори, карикатури	Елаборація, комбінування	Вербальний, візуальний	Простота у розумінні; часте використання сатири, іронії та стилістичних прийомів	[11]
Освітній контент	Інтерактивні завдання з мультимодальних текстів (наприклад, комбінування тексту, зображень та аудіо)	Розширення, комбінування	Вербальний, візуальний, аудіальний	Залучення мобільних і цифрових технологій; інтеграція графіки, музики, фотографії і відео	[12]
Реклама	Мультимодальні комерційні наративи (Brand Story, User Storytelling)	Розширення, елаборація	Вербальний, візуальний, аудіальний	Використання емоційних і асоціативних метафор для залучення споживача	[9]
Творчі вправи	Постери, мультимедійні презентації	Елаборація, комбінування	Вербальний, візуальний	Розвиток креативності студентів через створення мультимодальних матеріалів	[11]
Ігрові активності	Інтерактивні ігри, адаптовані для вивчення мови (наприклад, квести, інтерактивні плакати)	Питання, комбінування	Вербальний, візуальний, кінетичний	Поєднання тексту, звуку, графіки та руху для інтерактивного навчання	[12]
Візуальний контент	Фотографії, відео, фільми	Елаборація, розширення	Вербальний, візуальний, аудіальний	Розширення розуміння культурного контексту через аналіз мультимедійних матеріалів	[12], [11].

Така класифікація дозволяє адаптувати мультимодальні тексти відповідно до потреб навчання іноземної мови у студентів технологічного профілю. Використання мультимодальних матеріалів сприяє розвитку когнітивних здібностей, критичного мислення та міжкультурної компетенції. Варто зазначити, що технології мультимодального навчання потребують дотримання дидактичних принципів, зображених у *Таблиці 2*.

Цікавим видається дослідження колектива авторів Т.Д. Якимович, О.Н. Якимович, Л.І. Джулай, Л.В. Дольнікової та О.І. Чорнописьки, в якому вони доводять гіпотезу, що пріоритетність використання мультимодальних засобів на занятті залежить від предмету, який вони викладають. Щодо викладачів мовних дисциплін, пріоритетність розподілена наступним чином: 93,33%

використовують аудіальні засоби навчання, 46,67% – візуальні, 40% – цифрові, 33,33% – кінестетичні і лише 20% – тактильні. Однак, компетентності педагога мовних дисциплін при цьому у використанні мультимодальних засобів досягають лише 60% [5, с. 166]. Визначивши результати досліджень, хотілось би сфокусувати увагу, що використання мультимодальних іншомовних текстів з навчальною метою, наприклад, рекламного характеру, інтегрує і аудіальні, і візуальні, і цифрові, а якщо на фінальному етапі вивчення теми розробити групову офлайн-презентацію товару або послуги, то будуть задіяні всі засоби навчання, тож тема надає перспективи подальших наукових розвідок.

Таблиця 2

Дидактичні принципи використання мультимодальних текстів у навчанні [5, с. 165]

РІЗНОМАНІТТЯ	використання методів та матеріалів, які задіяють зір, слух, дотик, нюх та інші канали сприйняття
ІНТЕРАКТИВНОСТІ	заохочення активної участі СТУДЕНТІВ у навчальному процесі
АДАПТИВНОСТІ	врахування індивідуальних особливостей та стилів навчання учнів
ДОСТУПНОСТІ	забезпечення доступності матеріалів для людей з різними потребами

Цілком очевидно, що дидактизація мультимодальних текстів з урахуванням потреб до оволодіння іноземною мовою студентів технологічного профілю вимагає від викладача специфічного підходу. Зробивши аналіз дослідження І. Волощук та Н. Глінки стосовно дигітальних наративних стратегій [9], ми знайшли можливість створити узагальнення вимог до мультимодального тексту, визначивши пріоритетні значення: звісно вербалізація автентичного мультимодального тексту матиме пріоритетне значення для оволодіння іншомовними навичками, але засвоєння матеріалу буде більш ефективним, якщо текст візуально привабливий та привабливий емоційно (Рис. 1).

Алгоритм роботи над мультимодальними текстами можна згенерувати завдяки дослідженням С. Федоренка, І. Волощук, Ю. Шаранової, Н. Глінки, К. Журби [13], які довели, що результати у вивченні іноземної мови будуть кращими тоді, коли студенти можуть уявити, яким чином інтегрувати різні модуси мультимодального тексту в наратив [13, с. 184]. Крім розвитку лінгвістичних здібностей, студенти, вміючи аналізувати тексти, зможуть розвивати навички критичного мислення та цифрової грамотності. Отже, схематично робота викладача з перетворення автентичного мультимодального тексту в наратив може виглядати наступним чином:

Рис. 1. Ієрархія пріоритетних дидактичних стратегій ефективних мультимодальних текстів

- **визначення теми** : викладач визначає актуальну тему, пов'язану чи то з соціокультурними проблемами чи професійним середовищем, яка обов'язково публікується на веб-сайті, студенти заздалегідь шукають мультимодальний текст: чи то рекламне оголошення чи схематичне зображення процесу та готують питання для групи;

- **проведення інтерв'ю** (викладач – студент, студент-студент) на основі презентації тексту з метою створення цифрового мультимодального наративу;

- **створення та презентація мультимодального наративу** з використанням тексту, голосу, музики, звукових ефектів або відео;

- **редагування та оцінювання мультимодальних презентацій** студентами інших груп для розвитку мовної грамотності та критичного мислення.

Звісно, для подібної роботи необхідні вже певні цифрові та лінгвістичні компетентності, тому варто планувати таку роботу на другу половину навчального курсу. Для того, щоб студенти мали навички подібної роботи, слід проводити регулярні актив-

ності з аналізу автентичних мультимодальних текстів за вибором викладача, починаючи з простої реклами і закінчуючи науковими вебсайтами. Взявши за основу дослідження Ю. Полічевої та В. Ветохіна [10] та Г. Таловирі, А. Абакумова [8] пропонуємо схему аналізу мультимодальних текстів саме для студентів технологічних спеціальностей у *Таблиці 3*:

Ця схема допоможе студентам технологічних спеціальностей глибше розуміти та аналізувати мультимодальні тексти, особливо в контексті їх професійного використання.

Висновки і пропозиції. Сучасні соціокультурні зміни спонукають до створення нових текстових форм (веб сторінки, блог тощо), а суголосно лінгвістичні текстові структури доповнюються акустичними, візуальними або кінетичними. це зумовлює сучасний підхід до оволодіння іншомовними компетенціями. Отже, цифрові технології, інтегровані з мультимодальним форматом, створюють сприятливу основу для вивчення іноземної мови [13, с. 179]. Використання мультимодального підходу в навчанні сприяє не лише кращому сприй-

Таблиця 3

Схема аналізу мультимодального тексту

№ з/п	Складові аналізу	Модель застосування
1.	Визначення мультимодальних складових	- визначити способи комунікації тексту (лінгвістичний, візуальний, звуковий, жестовий, просторовий); - встановити взаємозв'язок між вербальними та невербальними елементами.
2.	Лінгвістичний аналіз	- оцінити змістову структуру тексту: наявність заголовків, підзаголовків, основного тексту; - проаналізувати складність речень, точність термінології, стилістичні особливості.
3.	Візуальний аналіз	- дослідити використання кольору, шрифту, розміру та розташування елементів; - оцінити якість ілюстрацій, інфографіки, схем, графіків;
4.	Звуковий аналіз (для цифрових мультимодальних текстів)	- оцінити використання музики, звукових ефектів, голосу; - визначити, як аудіо супроводжує та підсилює текстову та візуальну інформацію.
5.	Жестовий аналіз	- проаналізувати жести, вирази обличчя, мову тіла персонажів - визначити, як жестові елементи впливають на зміст тексту.
6.	Просторовий аналіз	- оцінити розташування елементів в кадрі або на сторінці; - визначити логічність побудови мультимодального тексту
7.	Структурованість та логіка подання інформації	- дослідити, як поєднання тексту, зображень і звуків сприяє розумінню матеріалу; - визначити послідовність викладення фактів і логіку структури.
8.	Функціональність інфографіки	- оцінити ефективність використання графіків, схем, таблиць у представленні інформації; - визначити, чи відповідають візуальні елементи змісту тексту.
9.	Рефлексія та практичне застосування	- обговорити, як можна адаптувати цей мультимодальний підхід у власних проєктах; - визначити можливі вдосконалення для покращення подачі інформації.
10.	Порівняльний аналіз	- порівняти мультимодальний текст з іншими подібними прикладами; - визначити, які елементи є більш ефективними у різних контекстах.

нняттю матеріалу, але й підготовці студентів до ефективної комунікації в цифровому середовищі. Для покращення навчального процесу доцільно інтегрувати мультимодальні завдання в освітні програми. Також варто розробити методичні рекомендації щодо аналізу та редагування мультимодальних текстів, що допоможе студентам краще розуміти їх структуру та призначення. Викладачам слід заохочувати студентів до рефлексії над використанням різних способів комунікації, щоб вони могли ефективно адаптувати свої навички в майбутній професійній діяльності.

Список використаної літератури:

- Philippe S., Souchet A.D., Lameris P., Petridis P., Caporal J., Coldeboeuf G., Duzan H. Multimodal teaching, learning and training in virtual reality: a review and case study. *Virtual Reality & Intelligent Hardware*. 2020. № 5, V.2. P. 421-442. DOI: <https://dx.doi.org/10.1016/j.vrih.2020.07.008>
- van Leeuwen T. Multimodality. *The Routledge handbook of Applied Linguistics*. 1st ed./ In J. Simpson. Routledge, 2011. P. 668-683
- Amoyal M., Cappellini M., Combe Ch., Pallaud B., Priego-Valverde B., Tellier M. Multimodalité(s) dans les interactions humaines. *Travaux Interdisciplinaires sur la Parole et le Langage*. Numéro spécial : *Panorama des recherches au Laboratoire Parole et Langage*, 2022. No.38. 30 p. DOI: <https://doi.org/10.4000/tpa.5167>
- Агейчева А., Таловиря Г., Бережний А. Інтеграція сприйняття мультимодальних текстів у заняття з англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. №76, Т. 3. С.4-8. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-3-1>
- Якимович Т. Д., Джулай Л. І., Дольнікова Л. В., Чорнописька О. І., Якимович О. Н. Використання мультимодальних засобів навчання: результати дослідження. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реальності та перспективи*. №97. Київ : Гельветика, 2024. С.164-167 DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.34>
- Макарук Л. Л. Мультимодальні синтаксичні конструкції в сучасній англійській рекламі. *Нова філологія*, 2023. №88, С.43-49. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-88-7>
- Ващило О., Андрусів Ю. Мультимодальність сучасного англійського рекламного тексту. *Advanced Linguistics*, 2024. №14. С.48-55. DOI: <https://doi.org/10.20535/2024.14.315521>
- Таловиря Г., Абакумов А. Навчання мультимодальної грамотності як сучасна тенденція

- викладання іноземної мови. Актуальні питання гуманітарних наук, 2024. №76, Т.3. С.130-136. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-3-22>
9. Voloshchuk I., Glinka N. Multimodality and Neurocopywriting as Digital Commercial Narrative Strategies. *Alfred Nobel University Journal of Philology*, 2023. № 26/2, V.2. P. 91-107. DOI: 10.32342/2523-4463-2023-2-26/2-6
 10. Polychcheva Yu., Vetokhin V. Multimodal Approach to the Study of Specialized Texts in Technical Discourse. *Alfred Nobel University Journal of Philology*, 2023. № 26/2, V.2. P. 45-58. DOI: 10.32342/2523-4463-2023-2-26/2-3
 11. Zhovnir M.M., Leshchenko T.O. Visual Language of Multimodal Text: Pragmatics of Colour. (The Russian-Ukrainian War in the Covers of World Publications), 2023. № 26/2, V.2. P. 108-126. DOI: 10.32342/2523-4463-2023-2-26/2-7
 12. Warndini T.R., Damayanti I.L., Amalia L.L. Designed-in Scaffolding: Supporting EFL Young Learners in Creating Multimodal Texts. *Linguistica*, 2023. №12(3). P.136. DOI: <https://doi.org/10.24114/jalu.v12i3.49501>
 13. Fedorenko S., Voloshchuk I., Sharanova Y., Glinka N., Zhurba K. Multimodality and Digital Narrative in Teaching a Foreign Language. *Arab World English Journal (AWEJ). Special Issue on CALL*, 2021. №7, P.178-189. DOI: <https://doi.org/10.24093/awej/call7.13>

Krekoten O. Didactic aspects of using and analyzing multimodal texts in foreign language classes

The article highlights the didactic approach to the use of multimodal texts in the course of foreign language teaching in higher education institutions. The object of study is a modern multimodal text that covers verbal and non-verbal elements and is the basis for mastering foreign language competences of students of technological specialties. The aim of the study is to analyse the modern didactic approach to the development of foreign language skills through the use of multimodal texts. The importance of the choice and algorithm of working with such texts in higher educational institutions of technological orientation is determined. Particular attention is paid to theoretical research of Ukrainian and foreign scientists in highlighting the problems of multimodal competence of students. The relevance of the study is related to the need to modernise and diversify the process of teaching a foreign language in the context of distance learning. The article identifies the types of multimodal texts suitable for use in a foreign language course at a technological university in the form of a table based on cognitive techniques, modules, and types of texts. The didactic approach to multimodal texts, taking into account the needs of technological students for foreign language acquisition, requires a specific approach from the teacher, so the hierarchy of didactic principles for the use of multimodal texts is outlined. An algorithm for converting an authentic multimodal text into a digital narrative is generated. The scheme of multimodal text analysis for students of technological specialties is proposed. The analysis of multimodal texts is an important stage in the development of students' digital literacy. The proposed schemes help to systematise the approach to the creation and analysis of multimodal materials, developing critical thinking, information skills and interdisciplinary competence. The article is of both theoretical and practical importance and may contribute to further research on this topic. The integration of multimodal tasks into modern educational programmes of technology-oriented universities through the development of skills in creating interactive projects, video presentations or infographics will help to modernise the foreign language course and adapt students to future professional activities.

Key words: multimodal text, didactic approach, linguistic analysis, visual analysis, non-verbal component.